

мистецтва на підлітків. Трактуючи музично-естетичний досвід як цілісне утворення, котре характеризує рівень розвитку школярів в різних видах музичної діяльності, вчена наголошує на його емоційному, дієвому та знанневому аспектах. В музично-естетичному досвіді підлітків науковець виокремлює: досвід емоційно-цілісного ставлення до музики; інтонаційно-слуховий та знанневий досвід; досвід творчої музичної діяльності [3, с.27-29]. На наше переконання, музично-естетичний досвід підлітків можна тлумачити як єдність емоційної сутності музичної діяльності, та комплексу музичних знань, умінь, навичок, здібностей, що функціонує як інтегральний людинотворчий феномен особистісної музичної неповторності учня.

Висновки. Підсумовуючи сказане зазначимо, що з'ясування сутності ключових понять дослідження – «компетентність», «музично-естетична компетентність», базових – «музично-естетична діяльність», «музично-естетичне виховання», «музично-естетичне сприйняття» та похідних – «музично-естетичне середовище», «музично-естетичний досвід», «музично-естетичні уявлення», «музично-естетична оцінка» – дало можливість уявити багатоаспектність феномену «музично-естетична компетентність», його змістову наповненість і широту трактувань. Узагальнюючи сказане, може констатувати, що одні дослідники розуміють її як здатність до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння її основних закономірностей існування і розвитку, до оволодіння музичними засобами втілення художніх образів у виконавстві; інтегративна здатність до естетично-творчого сприймання, естетичної оцінки музичних творів та їх відтворення у виконавській діяльності, до постійної музичної.

Література

1. Гончаренко С.У. (1998) Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 376 с.
2. Джола Д. М., Щербо А.Б.(1999) *Теорія і методика естетичного виховання школярів*. Київ: ІЗМН.392 с.
3. Завадська Т.М. (1993) Педагогічне діагностування музично-естетичного досвіду молодших школярів. *Початкова школа*. (С.27-29) №3.
4. Масол Л.М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Взято з http://www.yur-info.org.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article_id=165701
5. Павлова И.Ю. (2001) *Формирование музыкально-эстетической культуры студентов педвуза на основе использования национального музыкального фольклора*. (Дисер. канд. пед. наук.) Казань: КГУ. 239 с.
6. Тельчарова Р.А. (1991) Уроки музыкальной культуры Москва: Просвещение. 157 с.
7. Сотська Г.І., Шмельова Т.Б. (2016) Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар».
8. Філософський словник соціальних термінів (2005) [за ред. В.П. Андрущенка]. Київ: «Р.И.Ф.» 672 с.

УДК 373.2.015.31:792

Д. Лятамбур,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
D. Lyatambur,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

FORMS AND METHODS OF ATTRACTING PRESCHOOL CHILDREN TO THEATRICAL ACTIVITIES IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Анотація. У статті здійснено аналіз педагогічного потенціалу театрального мистецтва, охарактеризовано основні форм та методи використання театрального мистецтва в закладах дошкільної освіти з метою створення ефективних умов для оволодіння дошкільниками

соціальноприйнятними та культурнообумовленими формами взаємодії у процесі художньо-творчої театралізованої діяльності.

Abstract. The article analyzes the pedagogical potential of theatrical art, describes the main forms and methods of using theatrical art in preschool education in order to create effective conditions for preschoolers to master social and cultural forms of interaction in the process of artistic and creative theatrical activities.

Ключові слова: театралізована діяльність, діти дошкільного віку

Keywords: theatrical activities, preschool children

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Особливим засобом набуття соціального досвіду дітей дошкільного віку є театралізована діяльність – потужний чинник синтезованого впливу на особистість дитини. Проте, нині реалізація завдань, пов'язаних із соціалізацією дитини гальмується обмеженістю наукових і методичних робіт щодо обґрунтування використанням у роботі з дітьми ефективних засобів набуття соціального досвіду, до яких можна віднести й театралізовану діяльність, чим обумовлюється актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх наукових публікацій. Концептуальні засади прилучення дітей до різних видів мистецтва, у тому числі – до театралізованої діяльності з метою формування особистості дитини обґрунтовано у працях Н. Ветлугіної, В. Рибалки, В. Сухомлинського, О. Рудницької, А. Щербо та ін. У педагогічних дослідженнях сучасних науковців (Н. Водолага, Г. Костюшко, Н. Нечай, Л. Серих, В. Шахрай та ін.) театралізована діяльність визначається як ефективний засіб розвитку творчої особистості дитини. У дошкільній педагогіці проблема театралізованої діяльності як засобу розвитку й виховання особистості досліджували О. Акулова, Л. Артемова, Т. Караманенко, С. Машевська, А. Петрова, Б. Юсов та ін. Так, Л. Артемова пропонує використовувати театралізовані ігри як потужний педагогічний засіб, який значною мірою впливає на особистість дитини, сприяє формуванню в неї особистісних якостей. У психолого-педагогічних дослідженнях вченими доведено доступність розуміння виразних засобів у різних видах мистецтва, можливість формування в дошкільників здібності сприймати різні образи: в театральному та музичному мистецтві (Н. Ветлугіна, І. Дзержинська, Н. Ніколенко, К. Тарасова та інші), а також образотворчому (Т. Казакова, Т. Комарова, В. Котляр та інші).

Мета статті – коротка характеристика основних форм та методів залучення дітей дошкільного віку до театралізованої діяльності в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Базовим компонентом дошкільної освіти та чинними програмами визнано, що театральна діяльність є специфічним видом дитячої активності, одним з найулюбленіших видів творчості.

Театралізована діяльність – колективна діяльність дошкільників, що реалізується в умовних ситуаціях, спрямованих на пізнання ними навколишнього світу, й забезпечує виховання їх емоційної сфери, використовуючи засоби театального мистецтва.

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» зазначається, що в театралізованій діяльності повинні реалізуватися наступні навчальні завдання: навчати дітей оцінювати персонажів театральних вистав та зіставляти їхню поведінку із власною; навчати елементів перевтілення та набуття характерних моральних рис персонажів [2].

Психологічною основою організації процесу театралізованої діяльності в дошкільних навчальних закладах є особливості сприйняття дітьми дошкільного віку мистецтва театру. Важливе значення цього психічного процесу зберігається незалежно від віку людини. Так, ще Аристотель звернув увагу на своєрідне переживання, яке виникає в людини при сприйманні трагедії та назвав його «катарсисом». Зокрема, вченими (Л. Виготський, Б. Теплов, В. Сухомлинський, В. Шацька та ін.) доведено, що залучення дітей до театралізованої діяльності сприяє розвитку в них загальних і спеціальних здібностей (пам'яті, музичного слуху, ритму, голосу тощо) та вихованню емоційної сфери особистості як цілісного процесу, розкриттю неповторного персонального творчого начала, відпрацюванню життєвих цінностей особистості тощо. Так, Л. Виготський розглядає це почуття як основну особливість будь-якого художнього сприймання.

Важливо зауважити, що театральне мистецтво може ефективно впливати на виховання

емоційної сфери учнів молодшої школи не тільки через перегляд спектаклів, підготовлених професійними акторами, але й через залучення їх до самостійної театралізованої діяльності.

Так, Т. Абросімова зауважує, що «підвищена вразливість дошкільників, їхня здатність до перевтілення чужих думок та почуттів у власні, продуктивність емоційних переживань є особливою формою їхніх творчих проявів дитини» [4, с. 59]. При чому дослідниця звертає увагу на те, що емоційне виховання дитини на театральних заняттях передбачає використання спеціальних *методів* роботи з дітьми, а саме:

- метод стимулювання дитячої особистості цікавим для неї змістом, що реалізується через залучення її до найпростішої пошукової діяльності, а також через актуалізацію життєвого досвіду за допомогою яскравого та емоційно насиченого театрального матеріалу;
- створення ситуацій успіху, коли будь-які спроби творчої діяльності дітей викликають позитивну оцінку вихователя;
- метод створення креативного поля, який полягає в залученні малюків до різних способів художньої виразності для створення певного театрального образу;
- переведення ігрової діяльності на творчий рівень, зокрема, й через введення на театральних заняттях нових правил чи обставин;
- методи порівняння, зіставлення, аналогії;
- метод образного «наведення», коли за допомогою уточнюючих питань вихователь дає змогу дитини знайти адекватні засоби виразності для втілення певного художнього образу, а при необхідності й замінити іншими;
- метод імпровізації (методичної, ритмічної, інструментальної тощо), що передбачає спонукування дітей до варіативних самостійних дій у театралізованій діяльності [4].

Формами презентації творчих вмінь дошкільників, можуть бути, наприклад:

- інсценізація – театралізація на «сцені» в групі дитячого садочку, що потребує виготовлення елементів костюмів, масок та декорацій;
- настільний чи пальчиковий театр – потребує виготовлення персонажів настільного (пальчикового) театру;
- слайдшоу – виготовлення слайдів чи колажів, що ілюструватимуть розповідь дітей тощо [1].

Театралізація охоплює різні *види діяльності*: власну рольову гру, спілкування, що має відповідати правам етикету та культури мовлення, вокальний і хоровий спів, пластику, сценічний рух, ляльководіння, малювання, а також передбачає використання різних засобів сценічної виразності й забезпечує спільну творчість дітей, спрямовану на їх особистісний розвиток, особливо емоційну сферу. Цей вид діяльності спонукає до самоідентифікації дитини, осмислення нею власних дій, відчуття позитивних переживань.

Театралізована діяльність, з одного боку, тісно пов'язана з театральною, тобто сценічною, діяльністю. Дійсно, обидва види діяльності характеризуються спільними властивостями:

- опорою на засоби театрального мистецтва, використання засобів сценічної виразності;
- мають колективну природу;
- передбачають наявність виховної мети.

До того ж, інколи театральна (сценічна) театралізована діяльність можуть співпадати між собою за метою й формами (наприклад, розвиток мовлення дитини відбувається в постановках міні-вистав за чіткими літературними сценаріями).

З іншого боку, між вищевказаними видами діяльності існують певні відмінності:

1. на відміну від театральної діяльності, метою якої є розвиток сценічних здібностей і вмінь людини, для театралізованої діяльності основною є виховна мета, яка реалізується за допомогою розвитку театральних здібностей, котрі в даному випадку виступають для неї в ролі своєрідного «технічного засобу»;

2. під час реалізації першого з названих видів діяльності використовується весь комплекс засобів сценічної виразності як системних компонентів театрального дійства, а в театралізованій діяльності можливо використання окремих засобів, доцільних для застосування в конкретних

виховних ситуаціях;

3. підготовка та проведення дітьми вистави як театральної діяльності відбуваються в позанавчальний час, у той час як різні види театралізованої діяльності (наприклад, демонстрація) можуть використовуватися й на заняттях;

4. театралізована діяльність ближче з театральну до ігрової діяльності, хоч, на відміну від гри, вона, звичайно, передбачає наявність «глядачів».

Отже, характерними *особливостями* театралізованої діяльності є:

- колективність за своєю суттю, похідною від театрального мистецтва;
- здійснення у спеціально організованих педагогічних ситуаціях;
- застосування засобів театрального мистецтва, театральної діяльності, сценічної виразності;

виразності;

- спрямованість на досягнення відповідних педагогічних цілей, зокрема, виховання емоційної сфери дітей, при цьому засоби театральної діяльності (сценічна виразність) виступають засобами для емоційного «проживання» знань у різних сферах життя [3].

Функціональними аспектами театралізованої діяльності дошкільників є:

- *ціннісно-орієнтаційний* ефект – розвиток в особистості здатності до соціально-естетичного сприйняття явищ дійсності й мистецтва, побудова організованої системи цінності й обрання напрямків діяльності відповідно до цієї системи;

- *артистизм* – вдосконалення почуттів, смаків людини, її зовнішності й поведінки;

- *креативність* – пробудження в людині художника, розвиток духовно-естетичних потреб, пізнавальних та художніх здібностей, інтересу до емоційно-діяльничого сприймання світу й мистецтва, до творчої діяльності;

- *евристичність* – збагачення особистості новими знаннями й емоційно-естетичним досвідом;

- *компенсаторна спрямованість* – підготовка до осмислення й поліпшення свого життєвого світу, власного місця та ролі в ньому, відволікаючи від реальних життєвих негативних переживань [5].

Розвитку емоційної сфери та творчої активності дошкільників сприяє створення комфортних умов та сприятливої емоційної атмосфери у процесі педагогічної взаємодії у процесі театралізованої діяльності дітей. Педагог також повинен спонукати дітей до прояву інтуїції, впевненості в собі, формувати в них здатність вміти у процесі розкриття театрального образу, з одного боку, перевілюватися в інших героїв, а з іншого – бути самим собою, розкривати власні особистісні властивості та погляди. У свою чергу, це вимагає, щоб вихователь не просто поважав іншу людину, але і був здатний реально відчувати й переживати її цінність, розуміти внутрішній світ дитини, міг подивитися на оточуючий світ її очима, розділити турботи, інтереси та радощі дітей, а також бути здатним створити атмосферу «співтворчості», ситуацію неофіційного та емоційно насиченого спілкування з ними [4].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, театральне мистецтво залишається дієвим чинником розвитку суспільства, володіє невичерпним навчальним, розвивальним, виховним та соціалізуючим потенціалом. Саме театральне мистецтво, як ніяке інше, найкраще здатне зреалізувати такі цілі в умовах закладу дошкільної освіти, оскільки нерозривно поєднано із музичним, хореографічним, образотворчим та літературним мистецтвом, а також відповідає віковим особливостям психічного розвитку дітей дошкільного віку. Потреба в грі та казці, в активному русі, в реалізації різноманітних соціальних ролей як ніде інше може бути задоволена під час театральної гри. Дитина отримує унікальну можливість знову стати творцем певної казково-фантастичної реальності, починаючи із створення сюжетної композиції, у процесі виготовлення декорацій, ляльок і костюмів до авторського втілення на сцені, адже так, як вона відчуває цю роль, не відчує і не зіграє ніхто інший. Сюжети, що розігруються на сцені дитячого садочка, повинні стати «думою про життя», метою якої є формування системи ціннісних орієнтацій дошкільників та ідеалів свідомого морального вибору, що й визначає рівень їх духовно-ціннісного виховання.

Література

1. Деркач О. О. Реалізація соціокультурного потенціалу театрального мистецтва у навчально-виховному процесі початкової школи / О. О. Деркач // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових статей. Педагогічні науки / Головний редактор Локарева Г.В. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2010 – С. 157-162.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»: у 2 ч. упоряд. О.Л. Кононко. – К. : МЦФЕР-Україна, 2014. Ч. II. – 2014. – 300 с., с. 250-255.
3. Самошина Т. Театрализованная деятельность – универсальное средство воспитания / Т. Самошина // Дошкольное воспитание. – 2011. – № 8. – С. 126-127.
4. Шевчук А. С. Новації в мистецькому вихованні дошкільників. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ : метод. посібник. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. – К. : Шкільний світ, 2010. – 128 с.
5. Щукіна Л. В. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами художньо-театральної діяльності. Адаптована програма / Л. В. Щукіна // Дошкільний навчальний заклад. – 2010. – № 9 (45). – С. 21-30.

УДК 373.2.091.33

О. Мальована,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
O. Malyovana,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ЗНАЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО АСПЕКТУ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СТАНОВЛЕННЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

THE SIGNIFICANCE OF THEORETICAL ASPECT OF PROJECT ACTIVITY AS A FORMATION OF PRESCHOOL DEVELOPMENT IN THE MODERN INFORMATION ENVIRONMENT

Анотація. Стаття присвячена одній з актуальних проблем дошкільної освіти – організації проектної діяльності дошкільника. Зокрема, розглядається історія зародження методу проектів, розкривається сутність таких понять, як проект, проектна діяльність.

Abstract. The article is devoted to one of the topical problems of preschool education – organization of project activities as a factor of cognitive development of preschool children. In particular, the history of the origin of the project method is considered, the essence of such concepts as project and project activity is revealed.

Ключові слова: діяльність, проект, проектна діяльність, проектування, структурні компоненти проектної діяльності, типи дитячої активності.

Key words: project, projecting, project work, project activities, preschoolers, types of children's activity

Актуальність. Сучасний освітній процес неможливий без інноваційного оновлення, залучення нових технологій [3, с. 11] й дошкільний освітній простір не є виключенням. Однією з ефективних технологій, що сприяють модернізації освітньої системи, є проектування. Практичною цінністю її є зорієнтованість на конкретний кінцевий результат [5, с. 77].

Проблема методу проекту дошкільників зацікавила багатьох вчених, і була відображена у наукових роботах Т. Башинської, Н. Гавриш, О. Мащенко, О. Пехоти, Н. Стадник та ін. Психологічні особливості дітей різного віку, які досліджуються даною діяльністю, висвітлюються у працях Н. Матяш, Т. Піроженко, С. Яшук та ін. [8, с. 60].